

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดประเด็นปัญหาในการวิจัย
2. กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาและแหล่งข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยแนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางและเป็นเครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แนวคิดการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แนวคิดนิเวศวิทยาการเมือง แนวคิดความขัดแย้ง แนวคิดการจัดการความขัดแย้ง และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง

3.1. กำหนดประเด็นปัญหาในการวิจัย

ก่อนที่จะทำโครงร่างการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวนข้อมูลจากงานวิจัย บทความ รายงานและเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้วิจัยให้ความสนใจและพื้นที่ศึกษา ประกอบกับการเข้าไปสำรวจภาคสนามในพื้นที่ศึกษาเบื้องต้น จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ทั้งจากเอกสารและการสำรวจภาคสนามมากำหนดเป็นประเด็นปัญหาในการวิจัย ดังนี้

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนมีพัฒนาการและวิธีการในการดำเนินการอย่างไร กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบ้านพักชุมชนที่เข้าไปในพื้นที่มีลักษณะอย่างไร มีการดำเนินการรูปแบบไหนและได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านหรือไม่ และถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร อีกทั้งมีความขัดแย้งในการเข้าถึงทรัพยากรของสมาชิกชุมชนเกิดขึ้นหรือไม่ มีสาเหตุมาจากอะไร เป็นไปในลักษณะไหน และชุมชนได้มีการป้องกันและจัดการกับความขัดแย้งอย่างไร จากนั้นผู้วิจัยนำประเด็นปัญหาการวิจัยที่กำหนดไว้ไปขอคำปรึกษาและข้อชี้แนะจากอาจารย์ที่ปรึกษา ทั้งในด้านความเป็นไปได้ของประเด็นที่ต้องการศึกษาและความเหมาะสมของพื้นที่ศึกษา และได้ทำการพัฒนาขึ้นเป็นโครงร่างการวิจัย

เมื่อผู้วิจัยได้ประเด็นปัญหาในการวิจัยหลักแล้ว จึงทำการจำแนกปัญหาการวิจัยออกเป็นประเด็นปัญหาย่อย เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. บริบทของพื้นที่ศึกษา

- ประวัติความเป็นมา
- ลักษณะทางกายภาพ
 - ที่ตั้ง ขนาด และอาณาเขตติดต่อ
 - ลักษณะภูมิประเทศและการตั้งถิ่นฐานของชุมชน
 - ลักษณะภูมิอากาศ
 - โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค
 - การคมนาคม
- ลักษณะทางสังคม
 - โครงสร้างประชากร
 - ครอบครัวและเครือญาติ
 - การสนับสนุนขององค์กรภายนอก
 - สถาบันสำคัญของชุมชน
 - ความเชื่อและพิธีกรรม
 - การสาธารณสุข
 - กฎระเบียบ ข้อปฏิบัติของหมู่บ้าน
 - การดำเนินการของกลุ่มต่างๆ
- ลักษณะทางเศรษฐกิจ
 - กระบวนการผลิตและผลผลิต
 - การแลกเปลี่ยนผลผลิต
 - รายได้
 - รายจ่ายและหนี้สิน
 - กรรมสิทธิ์ที่ดิน
 - กองทุนต่างๆ ในหมู่บ้าน

2. พัฒนาการการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

3. ลักษณะการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน

- จุดเริ่มต้นและความเป็นมาของกิจกรรมการท่องเที่ยว
- การดำเนินการของกิจกรรมการท่องเที่ยว
- กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่ใช้ในการดำเนินการ
- กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง(ผู้ได้รับ/เสียประโยชน์)จากกิจกรรมการท่องเที่ยว
- การกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

4. ความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนกับกลุ่มที่ไม่ทำกิจกรรมการท่องเที่ยว ในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล และระดับชุมชน โดยครอบคลุมถึงสาเหตุของการเกิดความขัดแย้ง ลักษณะของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและการจัดการกับความขัดแย้งของชุมชน

3.2. กำหนดขอบเขตพื้นที่ศึกษาและแหล่งข้อมูล

สืบเนื่องจากประเด็นปัญหาการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ นั้น โดยเฉพาะในประเด็นของความขัดแย้ง ซึ่งในการเก็บข้อมูลต้องอาศัยความคุ้นเคยกับคนในชุมชนในระดับหนึ่งจึงจะได้ข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัยจึงเลือกบ้านแม่กำปอง หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยแก้ว กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ศึกษา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยมีความคุ้นเคยกับคนในชุมชนระดับหนึ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก โดยใช้ระยะเวลาไม่นานนัก เป็นหมู่บ้านที่เริ่มดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน(Home Stay)ได้เป็นระยะเวลากว่า 2 ปี ซึ่งเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน ประกอบกับเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ไม่มากนัก สามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวก ประกอบกับ ในส่วนของแหล่งข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.2.1. แหล่งข้อมูลเอกสาร สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุดของคณะต่างๆ อินเทอร์เน็ต และฐานข้อมูลสำเร็จรูป (CD-ROM) เอกสารจากหน่วยงานราชการ

3.2.2. แหล่งข้อมูลบุคคล ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งประกอบด้วย

- ผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ ได้แก่ นายพรหมมินทร์ พวงมาลา ผู้ใหญ่บ้าน บ้านแม่กำปอง นายเสน่ห์ วงศ์ดุษฎี กรรมการหมู่บ้านฝ่ายอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ นายสิงห์คำ อวนมาก ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ห้วยแก้ว นายถนัด คำก้อน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดแม่กำปอง นายนิวัติ พรหมน้อย พัฒนาการ
- ผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ นายบุญเต่ง ไชยพล นางแก้ว กันทา และนางผง พิมมหวาน

- สมาชิกกลุ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชน ได้แก่ นายพรมมินทร์ พวงมาลา นางนงวิทย์ ธิญญา นายบุญแสง ไชยพล นายคำ นิลดาทิพย์ และนายบุญเลิศ ไทยกรณ์
- ชาวบ้านกลุ่มที่ไม่ได้ทำกิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 17 คน

3.3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนในหลายช่วงเวลา ได้แก่

ช่วงเดือนพฤษภาคม 2545 เป็นการเข้าไปยังชุมชนก่อนที่ผู้วิจัยจะกำหนดประเด็นปัญหาในการวิจัย โดยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจชุมชนอย่างคร่าวๆทั้งทางด้านกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ จากแผ่นป้ายให้ข้อมูลของหมู่บ้านและจากการเข้าไปสอบถามพูดคุยกับชาวบ้านทั้งชาวบ้านที่ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวและชาวบ้านที่ไม่ทำกิจกรรมการท่องเที่ยว ประเด็นในการสอบถามพูดคุยนอกจากจะเป็นข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านในด้านต่างๆแล้วยังครอบคลุมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบบ้านพักชุมชนที่เข้าไปยังชุมชน โดยเฉพาะการดำเนินการกิจกรรมต่างๆของการท่องเที่ยว กฎระเบียบ ข้อบังคับ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ จำนวนและประเภทของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการรวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจกับชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยมีการพูดคุยอย่างเป็นกันเองเนื่องจากชาวบ้านหลายคนรู้จักกับผู้วิจัย ชาวบ้านจึงไม่รู้สึกแปลกแยกเอ็นดูผู้วิจัยเหมือนกับเป็นลูกเป็นหลาน ซึ่งในการเข้าไปยังชุมชนครั้งนี้ผู้วิจัยไม่พบกับปัญหาและอุปสรรคในการติดต่อพูดคุยอย่างใด

หลังจากที่ผู้วิจัยกลับออกมาจากชุมชนแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและสอบถามพูดคุยกับชาวบ้านมาผนวกกับข้อมูลที่ได้จากการทบทวนแนวคิด และงานวิจัยต่างๆ มากำหนดเป็นประเด็นปัญหาในการวิจัยเพื่อพัฒนาขึ้นเป็นโครงการวิจัย โดยในระหว่างการพัฒนาโครงการนี้ผู้วิจัยได้กลับไปยังชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลบางส่วนที่ขาดหายสำหรับประกอบการพัฒนาโครงการอีก 3 ครั้ง ในช่วงเดือน มิถุนายน-กรกฎาคม 2545 ซึ่งในแต่ละครั้งผู้วิจัยได้ใช้เวลาในชุมชนครั้งละ 2-3 วัน ต่อสัปดาห์ เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เพียงพอสำหรับการเขียนโครงการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจึงใช้เวลาตั้งแต่กลางเดือนกรกฎาคม จนถึง เดือนกันยายน 2545 ในการเขียนโครงการวิจัยที่สมบูรณ์และการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ จากนั้นผู้วิจัยได้เข้าไปยังชุมชนในช่วงเวลาต่อมา คือ

ได้รับความร่วมมือจากผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้านเป็นอย่างดี และในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ข้อมูล และเขียนร่างรายงานการวิจัยจนแน่ใจว่าได้ข้อมูลครบถ้วนตามขอบเขตการวิจัยที่วางไว้จึงกลับออกมาจากชุมชน

สำหรับวิธีที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการสำรวจลักษณะทางกายภาพของชุมชน และข้อมูลที่เป็นแผนผัง แผนที่ภูมิป้ายให้ข้อมูลของหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บริเวณวัดคันธาพฤกษา โดยผู้วิจัยได้เข้าไปคัดลอกแผนผังหมู่บ้านที่กลุ่มชาวบ้านได้ช่วยกันจัดทำไว้แล้ว จากนั้นนำแผนผังที่ได้ไปตรวจสอบความถูกต้องของตำแหน่งที่ตั้ง โดยเฉพาะตำแหน่งของสถานที่สำคัญของหมู่บ้านและตำแหน่งของสาธารณูปโภคสาธารณูปการต่างๆ ส่วนไหนที่ไม่มีในแผนผังก็เพิ่มเติมลงไป โดยในการสำรวจเพื่อลงตำแหน่งของสาธารณูปโภคและสถานที่สำคัญของหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้ขอความช่วยเหลือจากเด็กที่เป็นลูกเจ้าของบ้านที่ผู้วิจัยพักให้ช่วยนำทาง ซึ่งก็ได้รับความร่วมมืออย่างดีแม้ว่าในตอนแรกเด็กจะมีความรู้สึกอายผู้วิจัยมากก็ตามแต่ก็เต็มใจที่จะนำทาง ผู้วิจัยจึงให้ขนมที่เตรียมมาด้วยเป็นการตอบแทนน้ำใจแก่เด็ก

มีช่วงหนึ่งของการเดินทางไปยังฝายกันน้ำ เด็กที่นำทางถูกหารเคี้ยวอาหารเคี้ยวเป็นพืชมัพินชนิดหนึ่งคนที่โดนตำจะเกิดอาการปวดและกระตุกเหมือนโดนไฟฟ้าช็อตในบางครั้ง ในตอนแรกผู้วิจัยก็ไม่รู้และเด็กก็ไม่บอกว่าเป็นอะไร เด็กยังคงนำทางต่อไปจนกระทั่งผู้วิจัยสำรวจเส้นทางเรียบร้อยแล้วและกลับมายังบ้านพัก เด็กถึงจะไปบอกกับแม่ว่าไปโดนอะไรมา ถือว่าเด็กที่นำทางมีความอดทนสูงมาก เพราะผู้วิจัยได้สอบถามถึงอาการหลังจากโดนหารเคี้ยวจากพ่อแม่ของเด็ก ซึ่งเคยมีประสบการณ์มาแล้วบอกว่าทรมานมาก เพราะมันจะปวดเป็นระยะๆเป็นเวลาหลายวันโดยเฉพาะเวลาอาบน้ำจะปวดมาก ผู้วิจัยก็รู้สึกผิดที่ทำให้เด็กต้องเจ็บตัวและสอบถามเด็กว่าทำไมไม่บอกตั้งแต่ตอนที่โดนตำจะได้รับกลับมาทanya เด็กบอกว่าแรงใจกลัวงานที่ไม่เสร็จก็เลยไม่บอก

เมื่อผู้วิจัยได้แผนผังของหมู่บ้านในตำแหน่งที่ถูกต้องแล้วจึงได้ไปเก็บข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างการปกครองของหมู่บ้าน รายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้าน ประวัติการจัดตั้งของกลุ่มต่างๆ จากป้ายที่ติดประชาสัมพันธ์บริเวณศาลาประชาคมของหมู่บ้าน รวมทั้งไปขอพิมพ์เอกสารของหมู่บ้านที่บันทึกภาระเบียบของหมู่บ้านและภาระเบียบของกิจกรรมการท่องเที่ยว รายชื่อของคณะกรรมการกลุ่มอื่นๆจากผู้ใหญ่บ้านเพื่อคัดลอกในเวลากลางคืน เนื่องจากหมู่บ้านอยู่ไกลจากร้านถ่ายเอกสารจึงต้องคัดด้วยลายมือ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างดี

2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลการแสดงออกทางพฤติกรรมระหว่างกันและกันของชาวบ้าน โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านหลายกิจกรรม อาทิ

กิจกรรมงานต้อนรับคณะข้าราชการจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่เข้ามาเยี่ยมชุมชนในวันที่ 17 ตุลาคม 2545 โดยผู้วิจัยได้ตามชาวบ้านที่รู้จักไปช่วยทำอาหารเลี้ยงต้อนรับ ระหว่างการทำอาหารผู้วิจัยได้สังเกตและฟังการสนทนาระหว่างชาวบ้านและจดจำไว้เพื่อนำมาบันทึกหลังจากที่งานเลิก ซึ่งชาวบ้านก็ได้พูดคุยกับผู้วิจัยอย่างเป็นกันเอง และซักถามผู้วิจัยเกี่ยวกับการค้นคว้าวิจัยอย่างสนใจและตั้งใจฟัง ผู้วิจัยก็ได้ให้ข้อมูลไปตามความจริงว่ามาทำการค้นคว้าอิสระในระดับปริญญาโท แต่ไม่ได้บอกในรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีอยู่ช่วงหนึ่งที่ผู้วิจัยเดินออกมาจากโรงครัวและเป็นเวลาเดียวกับที่คณะข้าราชการมาถึง เด็กที่มาตั้งแถวต้อนรับคิดว่าผู้วิจัยเป็นหนึ่งในกลุ่มข้าราชการจึงเข้ามาขมมือไหว้และสวัสดีกันยกใหญ่ ผู้วิจัยไม่รู้จะทำอย่างไรจึงได้แต่สวัสดีตอบกลับไป

กิจกรรมการประชุมพิจารณาอนุมัติวงเงินกู้ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2545 โดยผู้วิจัยได้ติดตามเจ้าของบ้านที่ผู้วิจัยพักซึ่งเป็นกรรมการของกองทุนไปประชุม โดยวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมประชุมครั้งนี้นอกจากจะเป็นการสังเกตพฤติกรรมของคณะกรรมการแต่ละคนแล้วยังเป็นการแนะนำตัวของผู้วิจัยให้แก่คณะกรรมการกองทุนรับทราบรู้จักผู้วิจัย รู้วัตถุประสงค์ในการเข้ามายังชุมชน และเพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์ในขั้นต่อไป ในระหว่างการประชุมผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นประธานในที่ประชุมได้หันมาถามถึงความคิดเห็นของผู้วิจัยเกี่ยวกับการคิดอัตราดอกเบี้ยและเงินปันผลแก่สมาชิก เนื่องจากคาดหวังว่าผู้วิจัยมีความรู้เรื่องต่างๆ มาก แต่ผู้วิจัยก็ได้ออกตัวตอบออกไปว่าไม่ค่อยมีความรู้เรื่องบัญชีเรื่องดอกเบี้ยเท่าไร ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญมากกว่าอยู่แล้ว หลังจากนั้นผู้ใหญ่บ้านก็พยายามให้ผู้วิจัยมีส่วนร่วมออกความคิดเห็นในการประชุมเป็นระยะๆ ทำให้ผู้วิจัยและคณะกรรมการคนอื่นๆ มีความคุ้นเคยกันมากขึ้น และเมื่อผู้วิจัยได้พบกับกรรมการเหล่านี้ในภายหลังก็ทักทายและหยุดสนทนากัน

กิจกรรมการประชุมหมู่บ้านวันที่ 7 ธันวาคม 2545 ซึ่งเป็นการประชุมใหญ่ มีวาระการประชุมหลักๆที่สำคัญคือ วาระการขอมติอนุมัติวงเงินกู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านรายหนึ่งที่อยู่
ในวงเงินที่เกินอำนาจของคณะกรรมการจะอนุมัติต้องขอมติจากที่ประชุมสมาชิก วาระการชี้แจง
เรื่องเงินปันผลจากกองทุนหมู่บ้าน และวาระการพิจารณาบทลงโทษกรณีที่มีการลักลอบขูดกำไร
ในชุมชนไปขาย ผู้วิจัยได้เข้าไปนั่งประชุมร่วมกับชาวบ้าน จุดบันทึกรายละเอียดการประชุม สังเกต
บรรยากาศการประชุม และผู้เข้าร่วมประชุมคนอื่นๆ บันทึกภาพถ่ายระหว่างการประชุม จากนั้นนำ
ข้อมูลไปประกอบในขั้นตอนการวิเคราะห์ต่อไป

3. การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เป็นหลักในการเก็บข้อมูลการวิจัย
ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยในการสัมภาษณ์เริ่มแรกผู้วิจัยสัมภาษณ์เจ้าของบ้านที่ผู้วิจัย
พัก เนื่องจากรู้จักและมีความสนิทสนมกันพอสมควร เพื่อทราบข้อมูลของชุมชนโดยทั่วไป จากนั้น
ถามต่อไปว่าถ้าอยากได้ข้อมูลที่ละเอียดกว่านี้สามารถถามใครได้บ้าง ซึ่งก็ได้รับคำแนะนำให้ไป
ถามชาวบ้านคนที่สามารถให้ข้อมูลได้ ผู้วิจัยจึงทำการจดบันทึกไว้ จากนั้นผู้วิจัยใช้แผนผังที่
สมบูรณ์แล้วเป็นคู่มือการเดินทางไปยังส่วนต่างๆของหมู่บ้านพบชาวบ้านก็หยุดพูดคุย ทักทาย เมื่อ
สังเกตดูท่าทางแล้วพอจะมีเวลาและสามารถให้ข้อมูลได้ก็ทำการสัมภาษณ์ ก่อนสัมภาษณ์จะแนะนำ
ตัวผู้วิจัยและชี้แจงคร่าวๆเกี่ยวกับการค้นคว้าวิจัย ชาวบ้านส่วนใหญ่จะรู้จักผู้วิจัยแล้วโดยได้รับ
คำบอกเล่าจากเพื่อนบ้านว่าผู้วิจัยเป็นใคร มาทำอะไร ทำให้ไม่เสียเวลาในการแนะนำตัวมากนัก ใน
ตอนเริ่มสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ถามคำถามที่เป็นข้อมูลทั่วไปของชุมชนก่อน จากนั้นพยายามเจาะลึกใน
แต่ละประเด็นเพื่อหยังเชิงปฏิบัติการและคำตอบที่ได้ ซึ่งพบว่าหากเป็นคำถามที่ชาวบ้านคนนั้นมี
ความรู้ก็จะตอบในทันที แต่ถ้าเป็นคำถามที่ต้องตอบเป็นความคิดเห็นจะใช้เวลาสักพักในการคิด
สำหรับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ โครงการ กองทุนต่างๆ จะได้รับคำแนะนำให้ไปถาม
ผู้ใหญ่บ้านทุกครั้ง เพราะโครงการหรือกองทุนต่างๆของหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเสนอและดำเนินการ
โดยผู้ใหญ่บ้าน ประกอบกับชาวบ้านให้ความเคารพและยกย่องผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่มีความรู้ความ
สามารถมาก ผู้วิจัยก็ใช้ความพยายามในการติดตามข้อมาจนได้ข้อมูลในส่วนที่เป็นความคิดเห็น
ของชาวบ้านคนนั้น และในการถามได้มีการเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆเข้ากับหมู่บ้านเพื่อให้ชาวบ้าน
แสดงความคิดเห็นและเป็นการวัดการรับรู้ข่าวสารของชาวบ้านว่ามีมากน้อยระดับใด

เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ชาวบ้านทั่วไปแล้ว และได้รายชื่อผู้ที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละด้านแล้ว ผู้วิจัยจึงกลับมาวางแผนการดำเนินงานที่บ้านพักว่าจะติดต่อสัมภาษณ์ใครวันไหนเวลาอะไร เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักคนสำคัญไม่ค่อยจะมีเวลาว่างต้องออกไปปฏิบัติภาระกิจนอกชุมชนเสมอกว่าจะกลับก็เป็นเวลากลางคืน และถ้าหากวันไหนอยู่บ้านก็จะมีชาวบ้านมาติดต่ออยู่เป็นระยะๆ ถือเป็นอุปสรรคสำหรับการเก็บข้อมูลอย่างมาก เพราะทำให้การสัมภาษณ์ขาดตอนหลายครั้ง และทำให้ต้องใช้เวลาสำหรับการนำเข้าสู่ประเด็นที่สนทนาค้างไว้

ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักผู้วิจัยจะทำในลักษณะการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้วิจัยกับชาวบ้าน เพื่อให้เกิดความเป็นกันเองและทำให้ชาวบ้านไม่รู้สึกรังเกียจที่จะตอบประเด็นคำถาม ผู้วิจัยจะใช้วิธีการจำแล้วไปจดบันทึกภายหลังการสัมภาษณ์ สาเหตุที่ไม่ใช้เทปบันทึกเสียงช่วยในการเก็บข้อมูลเนื่องจากชาวบ้านยังไม่เคยชินกับการพูดแล้วมีการบันทึกเสียง โดยเฉพาะในเรื่องความขัดแย้ง สำหรับในส่วนของข้อมูลที่ต้องใช้การลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างละเอียดและข้อมูลข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในชุมชนแต่ละช่วงเวลา ผู้วิจัยจะจดบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์อย่างละเอียด โดยประเด็นคำถามที่ใช้จะเป็นคำถามปลายเปิด ให้ผู้ให้ข้อมูลหลักตอบออกมา หากไม่ตรงกับคำตอบที่ได้รับมาก่อนหน้านี้ก็จะพยายามถามย้ำเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลทบทวนและยืนยันคำตอบ เป็นการตรวจสอบข้อมูลไปด้วยระหว่างการเก็บข้อมูล

4. การทำสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยทำสนทนากลุ่มในลักษณะธรรมชาติไม่ได้มีการกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการทำสนทนาอย่างแน่นอนตายตัว แต่จะใช้วิธีการไปเที่ยวบ้านของผู้อาวุโสในหมู่บ้านในเวลากลางคืน ซึ่งมักจะมีชาวบ้าน ลูกหลาน และเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียงที่ให้ความเคารพนับถือจะมานั่งล้อมวงผิงไฟและดูรายการโทรทัศน์ร่วมกัน ประมาณ 5-7 คน และการไปเที่ยวบ้านที่มักมีขง ซึ่งจะมีชาวบ้านที่เป็นเพื่อนบ้านมาช่วยระหว่างการมดก็จะมีสนทนากัน ผู้วิจัยได้พยายามพูดคุยกับชาวบ้านในเรื่องต่างๆ ไปก่อน เช่น ลมฟ้าอากาศ ราคาผลผลิตปีนี้เทียบกับปีที่ผ่านมา ความเป็นอยู่ในอดีตกับปัจจุบัน ข่าวที่กำลังได้รับความสนใจของคนทั่วไป เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกันมากขึ้น เมื่อได้จังหวะผู้วิจัยจึงเปิดประเด็นเรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เข้าไปในหมู่บ้านว่าเขาคิดอย่างไร ชอบไหม ทำไม โดยพยายามพูดว่าหมู่บ้านนี้ก็คมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้มีรายได้เพิ่ม ซึ่งทำให้บางคนที่ไม่เห็นด้วยกับกิจกรรมการท่องเที่ยวก็จะแสดงความคิดเห็นของเขาออกมาทันที ผู้วิจัยจึงได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความขัดแย้งจากวิธีการนี้มากและน่าเชื่อถือได้ เพราะผู้วิจัยได้ทำสนทนากลุ่มกับชาวบ้านที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และชาวบ้านที่มีลักษณะแตกต่างกันหลายกลุ่ม นำข้อมูลที่ได้มาบันทึกและวิเคราะห์หลังจากที่ทำสนทนากลุ่มทุกครั้ง และสรุปเป็นกรณีความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

3.4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ไปพร้อมกับขั้นตอนการเก็บข้อมูลเพื่อสามารถใช้เป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลในช่วงต่อไป จากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อประเมินความก้าวหน้าของงานวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์

จากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้นำมาทำการจัดหมวดหมู่ และทำการวิเคราะห์คุณลักษณะของแต่ละหมวดหมู่ที่ได้จัดไว้ สรุปผลการศึกษา เพื่อให้สามารถทราบถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่ศึกษาทั้งก่อนและหลังการเข้ามาของกิจกรรมการท่องเที่ยวและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยใช้วิธีการอธิบายหรือพรรณนาเปรียบเทียบกับ ทฤษฎี แนวคิด และวรรณกรรมต่างๆที่ได้ทำการทบทวน

สำหรับการตรวจสอบข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้ใช้วิธีการถามคำถามเดียวกันแต่ต่างกลุ่ม ต่างคน และต่างเหตุการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ โดยจะทำการตรวจสอบข้อมูลพร้อมๆกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และหลังจากการเก็บข้อมูลหากพบข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์จึงกลับไปเก็บข้อมูลในส่วนที่ขาดหายไป